

Nattliga nöjen

Man kan inte ha det så mycket bättre. Det är novembernatt i Stenberg, Arnäs, Örnsköldsvik, Ångermanland, Sverige, Europa, Jordan. Min kära snusar lugnt vid min högra sida och på mitt bröst ligger Mr. Walkman. Jag har varit vän med honom så länge att jag kallar honom "Walkie". Walkie är japan och heter Sony i efternamn. Just nu klockan 02:16 blinkar han åt mig med sitt röda öga. Han har bjudit in en av mina stora favoriter: den franske cembalisten Pierre Hantai, och Pierre tänker spela de trettio två "clavierübungen" av vår Johan Sebastian Bach, de stycken som vi kallar Goldbergvariationerna. Minsann!

Jag känner mig som greve Kaiserling, som beställde "övningarna" av Bach för att spelas för den sömnlöse greven av dennes cembalist Johan Gottlieb Goldberg. Lugna men glada stycken ville greven att Bach skulle komponera, och det är väl precis vad han gjorde - men att somna till? Jag vill vara vaken och lyssna till cembalomästaren Pierre Hantai. Jag förs av cembalons glittrande toner till Loire dalen i Frankrike. För många år sedan.

Jag var tjugotvå år gammal. Många år sedan. Orleans-Chambord-Amboise (visst är det där som Leonardo da Vinci ligger begravd i slottskapellet?) Tours-Saumur, med sitt hästmuseum - Quiberon, då en liten håla på Bretagnes sydkust. Min nattlige vän Pierres födelsestad och varifrån jag en stormig morgon tog mig över till den lilla ön Belle Ile - där mitt första möte med Claude Monet ägde rum. Under den timslånga båtfärden möter jag Helmi, en kvinna med finlandssvensk mor och fransk far. Hon inbjöd mig och min reskamrat att besöka henne i föräldrarnas sommarhus. Men först måste vi till Goul Phar, sade hon, till Monets vilda klippor. Vi kämpade oss fram i motvinden och nådde Goul Phar, en stor skarpskärande klippudde rakt ut i havet. Sönderslitande, vattenfylld stormvind, vrål och dån från de rasande och skumtrasade jättevågorna, ett ekande tjut när havet sögs ut, så nya attacker mot de brunsvarta, spetsiga klipptopparna.

Jag var tjugotvå år gammal. Många år sedan. Orleans-Chambord-Amboise (visst är det där som Leonardo da Vinci ligger begravd i slottskapellet?) Tours-Saumur, med sitt hästmuseum - Quiberon, då en liten håla på Bretagnes sydkust. Min nattlige vän Pierres födelsestad och varifrån jag en stormig morgon tog mig över till den lilla ön Belle Ile - där mitt första möte med Claude Monet ägde rum. Under den timslånga båtfärden möter jag Helmi, en kvinna med finlandssvensk mor och fransk far. Hon inbjöd mig och min reskamrat att besöka henne i föräldrarnas sommarhus. Men först måste vi till Goul Phar, sade hon, till Monets vilda klippor. Vi kämpade oss fram i motvinden och nådde Goul Phar, en stor skarpskärande klippudde rakt ut i havet. Sönderslitande, vattenfylld stormvind, vrål och dån från de rasande och skumtrasade jättevågorna, ett ekande tjut när havet sögs ut, så nya attacker mot de brunsvarta, spetsiga klipptopparna.

Vi retirerade ganska knäsvaga från klippkanten och efter någon timme, genomblåsta, genomblöta och mätta på intryck blåstes vi snabbt tillbaka till Helmi. Hon bjöd på cider i köket och frågade om vi varit i Goul Phar, men innan vi hunnit svara öppnade hon dörren till ett inre rum. Och där! Med ett vrål slog vågorna emot oss - jag kunde knappt se, tappade andan i blåsten, slickade mina saltvattenstänkta läppar, spjånade med fötterna, havet i uppror... Goul Phars klippor så intensivt målade att jag knappt vågade närma mig målningen som hängde på väggen. Jag vände mig mot Helmi: "Hur är det möjligt?" "Det är Claude Monet som har målat den, han skänkte den till min far, de var goda vänner." Skimret, flimret, ljuspunkternas lek över det stormande havet hade bländat och tagit andan ur mig.

Efter det mäktiga mötet med Claude Monet i det lilla huset på Belle Ile, känns det fortfarande egendomligt och annorlunda när jag möter hans verk på nytt. Jag är bekant, nej, god vän med honom och mumlar ibland när jag står inför en målning. Vackert målat, Claude, mycket vackert!

Sett nog. Samma hägring syns i alla väderstreck.
Haft nog. Av städernas larm på aftonen, i solens sken
Och annars.

Levt nog. Genom livets skiften. Larm och hägringar!
Uppbrott igen i en ny tillgivenhet, bland nya ljud.

(Arthur Rimbaud)

Monet byter plats med Manet i mitt nu, trots Goldbergs alla variationer, trötta huvud. Belle Ile, Frankrike, byter plats med Humlebaek, Danmark. Det är den 5 oktober 1997 och på Louisiana-museet pågår "Ny konst fra Danmark og Skåne". Lena Mattson har där skapat videoinstallationen "Breakfast for everybody" efter förebild av Edouard Manets på sin tid skandalomsusade "Dejeuner sur l'Herbe" eller "Frukost i det gröna". I Lenas installation görs personbyten och flera människor deltar. Manets två kvinnor och två män har utökats till det dubbla. De agerar och utför ett spel som slutligen verkar riskabelt och provocerande. Det sker reträtter och framryckningar. Några av deltagarna vill få åskådarna att agera med. En kvinna framför mig tar av sig skorna och börjar gå fram mot det inbjudande, gröna gräset. Hon hejdar sig inte och stöter hårt mot väggen. Det som först kändes som en återseendets glädje - Manet live! - förvandlas till något som närmar sig panik och jag lämnar rummet. Jag är glad över min kraft.

Et helt nyt mod vil leve i mig,
Jag frygter hverken tale, elske eller dø.
Ørnen flyver.
Jeg tør miste, jeg tør aeldes,
Jeg tør føde, jeg tør sige dette.

(Karin Marie Edelfeldt)

Pierre Hantai har spelat den sista variationen, "Aria da capo e Fine", och dess långsamma, nästan vaggande rytm för mig in i sömnen. Jag glider iväg på ett sätt jag egentligen inte önskar. Jag kommer lite för långt bort. Så är det.

Slutten av desember. Nattemørket der hvor ettermiddagen skulle vært. Nesten billøst, rent for fotgjengere. Kulden fikk nese og ører til å føles som stålproteser mot de indre, huleaktige delene av hodet. Lyskasterne over den tomme skøytebanen, villaveien fra et gammelt fotografi, en sommerdag med sterk heggeduft. Fortapelse. Aldri komme tilbake til dem som venter. En glede som å lese om en annens redsel. Som ikke å tilhøre noen. Ikke høre noen som roper på deg. Vi fortsetter forbi orene, mot den ytterste snø og tankeløshet.

Sitt hos meg
kjere, fortell

om den tiden
da jeg ikke

finnes mer

(Ur Sjøppelsolen av Tor Ulven)

Åke Lagerborg

